

Цвяткова Вераніка Сяргееўна,
курсант 4 курса
Навуковы кіраўнік Савік С. А.,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

**АПЕРАЦЫЯ «БАГРАЦІЕН».
СКАЖЭННЕ ГІСТОРЫІ ХОДА АПЕРАЦЫІ ЗАХОДНЯМІ КРАІНАМІ.
АЦЭНКА ДЗЕЯННЯЎ САВЕЦКІХ ВОЙСК
У ХОДЗЕ ВЫЗВАЛЕННЯ МІНСКА**

Анотацыя. Дадзеная праца даследуе праблему перапісу гісторыі заходнімі дзяржавамі на сваю карысць, што ў сваю чаргу скажае карціну дакладных гістарычных падзей і разглядае гэтыя дзеянні на прыкладзе аперацыі «Баграціен», якая праводзіцца савецкімі войскамі ў перыяд з чэрвеня па жнівень 1944 года.

Ключавыя словы: фронт, аперацыя «Баграціен», войскі.

Увядзенне. Актуальнасць тэмы даследавання заключаецца ў тым, што на працягу апошніх некалькіх дзесяцігоддзяў заходнія палітыкі і ўлады займаюцца прэцэдэнтнай для сваіх дзеянняў з'явай – перапісу гісторыі Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай вайны, нягледзячы на гістарычныя факты і гераізм праяўлены савецкімі ваярамі ў гады акупацыі.

Не выключэннем з'яўляецца і аперацыя «Баграціен», праведзеная летам 1944 года, была адной з найбуйнейшых наступальных аперацый савецкіх войскаў падчас Вялікай Айчыннай вайны. Яна пачалася 22 чэрвеня 1944 гады і працягвалася да 19 жніўня 1944 гады, мэтай аперацыі было вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, у тым ліку Мінск.

Асноўная частка. Скажэнне значнасці аперацыі «Баграціен», заходні погляд на ход падзей.

Аперацыя «Баграціен», праведзеная войскамі Чырвонай Арміі, з'яўляецца адной з ключавых стратэгічных аперацый Другой сусветнай вайны, аднак яе значэнне і роля Савецкага Саюза ў ёй часта скажаюцца ў заходніх крыніцах. Даследуем канкрэтныя прыклады скажэння, а таксама, у тым ліку выказванні, якія дэманструюць гэтую тэндэнцыю.

Падзеі на Ўсходнім фронце, у адрозненні ад Заходняга практычна не фігуруюць і не нясуць істотнай значнасці ў вачах у заходніх гісторыкаў, журналістаў і палітыкаў. Адным з асноўных аспектаў скажэння з'яўляецца акцэнт на падзеях на Заходнім фронце, такіх як высадка ў Нармандыі, у той час як Усходні фронт, дзе адбывалася аперацыя Баграціен, застаецца ў цені. Заходнія гісторыкі, такія як Тоні Джэд у сваёй кнізе «Пастаянны свет», сцвярджаюць, што «ўварванне ў Нармандыю было вырашальным момантам

вайны», у той час як значнасць аперацый на Усходнім фронце, уключаючы «Баграціен», недаацэнена.

Медыя і літаратурная супольнасць напоўнена навуковымі артыкуламі, што аперацыя «Баграціен» была «другараднай» у параўнанні з высадкай у Нармандыі. У дакументальным фільме тэлеканала «ВПС» «Другая сусветная вайна» сцвярджаецца, што «сапраўдная перамога над нацыстамі была дасягнута дзякуючы дзеянням саюзнікаў на Захадзе». Існуе пункт гледжання, якая выпускае з-пад увагі ключавы момант: пераважная частка нямецкіх войскаў была нейтралізаваная менавіта на Усходнім фронце, што, у сваю чаргу, істотна палегчыла далейшыя дзеянні саюзнікаў. Гісторык Рычард Аверы ў сваіх працах, у тым ліку ў кнізе «Другая сусветная вайна» разважае аб тым, што «Савецкі Саюз не змог бы дабіцца поспехаў, без падтрымкі заходніх дзяржаў», маючы на ўвазе пастаўкі тэхнікі па ленд-лізу. Аднак такое выказванне недаацэньвае значнасць і поспехі Чырвонай арміі ў працэсе вызваленчай кампаніі на тэрыторыі Беларускай ССР.

Заслугоўвае ўвагі і супастаўленне ваенных стратэгий, якія ўжываліся на Усходнім і Заходнім напрамках, асабліва выказванні аб тым, што «тактычныя падыходы саюзнікаў аказаліся больш дзейснымі». У працы «Бітва за Нармандыю» аўтары заяўляюць, што «планаванне і рэалізацыя баявых дзеянняў на Заходнім фронце адрозніваліся большай зладжанасцю, чым на ўсходнім». Гэта сцвярджанне грэбуе тым абставінай, што наступальныя аперацыі Чырвонай Арміі вызначаліся трох-гадовым вопытам распрацоўкі і правядзення разнастайных стратэгічных аперацый савецкімі военачальнікамі, большасць з якіх увянчаліся поспехамі. Скажэнне падзей аперацыі «Баграціен» і перамяншэнне ролі Савецкага Саюза ў гэтых падзеях з'яўляецца сур'езнай праблемай, якая закранае як палітычныя, так і культурныя аспекты. Важна памятаць, што аб'ектыўны погляд на гісторыю патрабуе ўліку дакладных гістарычных фактаў, а таксама прызнання маштабаў укладу Савецкага Саюза ў агульную перамогу над нацызмам.

Ацэнка дзеянняў савецкіх войскаў падчас вызвалення Мінска.

Аперацыя «Баграціен», ажыццёўленая летам 1944 года, стала адной з самых маштабных і дзейсных наступальных аперацый Чырвонай Арміі падчас Вялікай Айчыннай вайны. Яе мэтай было вызваленне Беларускай ССР ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У ходзе аперацыі былі задзейнічаны значныя сілы. Агульная колькасць савецкіх войскаў, якія ўдзельнічалі ў аперацыі, складала каля 2,5 мільёна чалавек. Гэта былі часці і злучэнні стралковых, танкавых, механізаваных, кавалерыйскіх карпусоў, артылерыі, авіяцыі і іншых родаў войскаў. У склад ударных групавак уваходзілі такія агульнавайсковыя арміі, як 39-я, 43-я, 49-я, 50-я, 65-я, 71-я, 72-я, 77-я, 6-я гвардзейская, 16-я паветранае войска і іншыя.

Стратэгічнае планаванне аперацыі прадугледжвала нанясенне адначасовых удараў па ўмацаваных пазіцыях суперніка, глыбокае прасочванне войскаў у абароне ворага і наступнае асяроддзе буйных групавак нямецкіх

войскаў. Аперацыя пачалася 22 чэрвеня 1944 гады, роўна праз тры гады пасля нападу Нямеччыны на СССР, і падоўжылася да 29 жніўня 1944 гады.

Першапачаткова аперацыя была ахарактарызавана як знішчэнне абараняльных рубяжоў Вермахта на шэрагу ўчасткаў фронту, уключаючы наваколлі Віцебска і Магілёва. Пасля магутнай артылерыйскай падрыхтоўкі, савецкія войскі імкліва прасоўваліся наперад. Паўсюдна прымяняліся ўдарныя танкавыя злучэнні, якія падтрымліваліся авіяцыяй.

Вывастранае майстэрства савецкіх генералаў у каардынацыі дзеянняў розных родаў войскаў адыграла вырашальную ролю. Гэта дазволіла з высокай дакладнасцю браць штурмам і ліквідаваць абарончыя пазіцыі праціўніка.

Ключавой падзеяй наступлення стала асяроддзе і ліквідацыя стратэгічна важных сіл праціўніка ў раене Бабруйска, а таксама прасоўванне ў напрамку Мінска. У выніку былі вызвалены сотні населеных пунктаў.

Аперацыя «Баграціён» завяршылася поўным разгромам суперніка з тэрыторыі Беларускай ССР, істотным прасоўваннем Чырвонай Арміі на захад, аж да ракі Вісла, і поўным разгромам групы войскаў «Цэнтр».

Войскі Чырвонай арміі, прыступілі да вызвалення Мінска 2 ліпеня 1944 года. Горад, акупаваны нямецкімі войскамі, ператварыўся ў добра ўмацаваны абарончы рубеж.

Для ўзяцця Мінска былі задзейнічаны значныя сілы 3-га Беларускага фронту пад камандаваннем генерала войска І. Дз. Чарняхоўскага. Асноўныя ўдарныя групы засяродзіліся на падыходах да горада. 5-я гвардзейская танкавая армія генерала П. А. Ротмістрава, наступаючы з поўдня, адыграла значную ролю ў асяроддзі Мінскай групы саперніка. Адначасова 11-я гвардзейская агульнавайсковая армія генерала І. І. Фокі прарывала абарону з паўночнага захаду.

3 ліпеня 1944 гады савецкія войскі, пераадолеўшы ўпартае супраціў суперніка, пачалі наступ на Мінск. 31-ы гвардзейскі стралковы корпус 11-я гвардзейская армія пры падтрымцы танкавых фарміраванняў паспяхова прасунулася да цэнтру горада. Асабліва разлютаваныя баі разгарнуліся за стратэгічна важныя аб'екты: чыгуначны вузел, масты цераз раку Свіслач, будынак гарадской рады.

Да вечара 3 ліпеня 1944 года Мінск быў поўнасьцю вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. За паспяховае вызваленне сталіцы многім часткам і злучэнням было прысвоена ганаровае найменне «Мінскі». Аперацыя «Баграціён» на гэтым напрамку завяршылася поўным трыумфам Чырвонай Арміі.

Заклучэнне. Уклад Савецкага Саюза ў аперацыю «Баграціён» быў манументальным і вырашальным, якія вызначылі зыход не толькі гэтай стратэгічнай аперацыі, але і істотна паўплывалі на далейшы ход Другой сусветнай вайны. Аперацыя «Баграціён» з'яўляецца адной з найбуйнейшых і найбольш дзейсных наступаў Чырвонай Арміі, ярка прадэманстравала вывучку савецкіх воінаў, зладжанасць падраздзяленняў і тактычнае майстэрства савецкага генералітэту.

Аперацыя – гэта вынік шматгадовай працы па вызваленні тэрыторыі Савецкага Саюза. Урокі і высновы папярэдніх наступальных аперацый, як якія мелі поспех, так і пацярпелыя няўдачу, былі старанна прааналізаваны, удасканалены тактыка вядзення агульнавайсковага бою і агульная стратэгія, а таксама наладжана бесперабойнае серыйную вытворчасць тэхнікі. Гэтыя дзеянні дазволілі Чырвонай Арміі паспяхова правесці скаардынаваны наступ па ўсёй працягласці фронту, нанесшы поўнае паражэнне адной з наймацнейшых групавак нацысцкай Германіі – нямецкай групоўцы армій «Цэнтр».

Аперацыя «Баграціён» служыць выдатным узорам майстэрскай стратэгічнай задумы, непахіснай мужнасці і неймаверных намаганняў усяго савецкага народа. Яна ў корані змяніла баланс сіл на Усходнім фронце і адыграла адну з вырашальных роляў у агульнай перамозе над фашысцкай Германіяй.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны) / А. А. Коваленя, М. А. Краснова, В. И. Лемешонок. – Минск : Издательский центр БГУ, 2022. – 383 с.
2. Никитин, М. Дорогами Победы / М. Никитин. – М. : [б. и.], 2014. – 256 с.
3. Операция «Багратион» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://storyofvictory.sb.by/operbagration>. – Дата доступа: 19.03.2026.
4. Джадт, Т. Европа после Второй мировой войны. 1945–2005 гг. / Т. Джадт; пер. с англ. А. Аксеновой. – Москва: [б. и.], 2005. – 800 с.
5. Дорогами Победы: комментарии читателей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://loveread.ec/book-comments.php?book=69380>. – Дата доступа: 20.03.2026.
6. Нормандия-Неман: история полка [Электронный ресурс] // Lenta.ru. – Режим доступа: <https://lenta.ru/articles/2024/06/06/normandie/>. – Дата доступа: 20.03.2026.